

מעדני כתא

משיעוריו של הגאון רבי נפתלי הכהן קופשיץ שליט"א

שנה ב' • גליון 47

פרשת ראה תש"פ

בענין קיפול הטלית אחר הבדלה

במצוה מיד', ומבואר להדיא מדבריו שאין המצוה אלא בקיפול הטלית של שבת, אכן מהמ"ב שלא הביא תחלת דברי המג"א שמהרי"ל היה לו טלית של מצוה לשבת משמע שהמצוה היא בקיפול טלית אפי' שאינה של שבת, וכן משמע מסתימת הבאר היטב והדה"ח שלא הזכירו בדבריהם דהקיפול יהיה בטלית של שבת דווקא.

וכן משמע קצת בערוך השולחן (סימן ש' סעיף ד') שכתב וז"ל 'מהרי"ל היה לו טלית של שבת והיה כופלו בכל מוצאי שבת כדי להתעסק במוצאי שבת כדי להתעסק במוצאי שבת' [מג"א] וכן הנהוג לקפל הטליתים במוצאי שבת' עכ"ל, ומבואר מדבריו לכאורה שכל הטליתים מקפלין במוצ"ש ולא דווקא טלית של שבת.

ובספר הערות הגרי"ש אלישיב ברכות (דף נ"ג). הביא שי"מ שגם בצפורי היו מגמרים במוצ"ש את בגדי השבת כדי להכניס לשבת הבאה והריח היה נשמר עד אז, וכתב דממה שסתם רש"י שבטבריא היו רגילים לגמר ערבי שבתות וצפורי במוצ"ש, מוכח ששניהם אותו דבר אלא ששם גימרו בע"ש ושם גימרו במוצ"ש, וכדברי הי"מ, עכ"ד, ומדבריו נראה שרבינו יונה פירש כן אבל לא מצאתי כתוב כן בפירוש רבינו יונה אלא בפירוש היעב"ץ כמשנ"ת.³

ובשעור מרן הגרי"ש שם כתב וז"ל 'ומכאן הוציאו מקור למנהג לקפל הטלית במוצאי שבת כדי להכניס לשבת הבאה' ע"כ, ומבואר דס"ל דאין המנהג אלא בקיפול הטלית של שבת בלבד, אבל מסתימת המ"ב והבאר היטב והדה"ח נראה דבכל טלית איכא מצוה בקפולו.

במשנה ברורה (סימן רצ"ט ס"ק נ"ה) כתב וז"ל 'מהרי"ל היה מקפל הטלית שלו בכל מוצאי שבת כדי להתעסק במוצאי שבת' עכ"ל, ונסתפקתי אם נזדמן לו מצוה אחרת לאחר הבדלה אם יעשה מצוה אחרת כדי להתעסק במוצאי שבת נזדמן לו מיד או שיש מצוה מיוחדת להתעסק בקיפול הטלית דווקא מיד לאחר הבדלה.

הנה במגן אברהם (סימן ש') כתב וז"ל 'מהרי"ל היה לו טלית של שבת והיה קופלו בכל מוצאי שבת כדי להתעסק במוצאי שבת' עכ"ל, וכן היו עושין אנשי ציפורי' עכ"ל, ויש לדקדק שהמג"א כתב שמהרי"ל היה לו טלית של שבת והיה קופלו, ונראה שהמצוה שראוי לעשות מיד אחר הבדלה הוא להתעסק בכבוד שבת והוא לקפל הטלית של שבת שתהיה מקופלת ומתוקנת לשבת, והוא ביאור הראיה מאנשי צפורי שהיו מגמרי' כליהם לאחר השבת כמבואר בגמ' ברכות דף נ"ג והיינו שהיו מגמרי' כליהן לכבוד שבת הבאה 'וכ"כ היעב"ץ' וז"ל בסידורו סדר מוצ"ש שבני צפורי היו מגמרי' במוצ"ש הבגדי שבת כדי שהיו מבושמים ומוגמרים לצורך השבת הבאה ע"ש, ועשו כן במוצ"ש כדי להתעסק במוצאי שבת, וא"כ מבואר שהמצוה להתעסק במוצאי שבת הוא במוצאי שבת עצמה.

והעירני הגאון ר' יצחק דונט שליט"א דלפ"ז אין מצוה בקיפול הטלית אלא א"כ יש לו טלית מיוחדת לשבת אבל אם אין לו אלא טלית אחת לשבת ולימוות החול אין בזה מצוה להתעסק בה מיד לאחר הבדלה?

וכן מבואר להדיא ממש"כ בשולחן ערוך הרב (סימן ש' סעיף ד') וז"ל 'יש מהמקדקים שהיה לו טלית של מצוה מיוחדת לשבת ובכל מוצאי שבת היה קופלה כדי להתעסק

תינוק שחלה בקורונה ואין יכולין למולו האם צריך לבדוק בכל יום ובכל שעה אם אפשר לעשות ברית

מדברנן חששו שלא ימולו בלילה ואמרו שלא ימול אלא משתנן החמה ואי נימא שמילה שלא בזמנה עובר בכל רגע איך עקרו חכמים מצות עשה שעובר בכל רגע משום חשיא דידהו ואע"פ שמצאנו שביטלו חכמים מצוה בשב ואל תעשה אבל לא מצאנו שמונו חכמים ביבמות דף צ' את ביטול מילה שלא בזמנה שעקרו מצוה בשב ואל תעשה וע"כ דאין עובר אלא בכל יום.

ויעיין בדבר אברהם חלק שני שכתב כמה תשובות בענין זה ודחה ראייתם של כמה מהשוואלים שהביאו ראה שאינו עובר אלא בכל יום.

אמנם יעויין בדרך אמונה שכתב וז"ל 'בעיקר דברי הדבר אברהם שמעתי מאמור"ר זללה"ה בשם החזו"א זצ"ל שלא הסכים לזה ואמר שגם שלא בזמנה אין עובר כל רגע אלא כל יום שכל המצוות מצוות כל היום, ועי' חזו"א סוף נגעים' עכ"ל.

וא"כ יש מקום לומר דמאחר שאינו עובר אלא על ביטול יום שלם שלא מל א"כ סגי בבדיקה פעם אחת ביום סמוך לערב ולא יצטרך לבדוק בבקר שגם יוכלו למולו בבקר משום שאין עוברין אלא על מניעת יום שיכלו למולו, וכמו שאמר החזו"א שכל המצוות מצוות כל היום ואינו תלוי בשעה וצ"ע.

ותינוק שיש לו צהבת גם צריך לבדוק בכל יום אלא שאם הצהבת גבוהה ולא מסתבר שהצהבת תגמר למחרת אין צריך לבדוק אלא בזמן שיתכן שהצהבת ירדה, ובענינו שבכל רגע יכול להיות שנתרפא מחולי צריך לבדוק לכל הפחות בכל יום.

נשאלתי בתינוק שנתגלה ביום השמיני שיש לו קורונה ואי אפשר למולו ועבר כמה ימים אם צריך לבדוק בכל שעה שמא כבר אין לו המחלה ויכולין למולו אחר שבעה ימים או שדי לבדוק בכל יום ואין צריך לחשוש בכל שעה שמא כבר הגיע הזמן למולו.

והנה מסתברא שגם אם עבר מחלתו צריך להמתין ז' מעת לעת דהוי כחולה כל גופו שצריך להמתין ז' מעת לעת כדי למולו אבל אכתי יש להסתפק אם צריך לבדוק בכל יום משום כבר נתרפא ויוכלו למולו מעת לעת אחר שנתרפא מחליו.

והנה הרמב"ם (פרק א' מהלכות מילה ה"ב) כתב וז"ל 'וכל יום ויום שיעבור עליו משיגדל ולא ימול את עצמו הרי הוא מבטל מצות עשה, אבל אינו חייב כרת עד שימות והוא ערל במויד' עכ"ל, ומבואר דאין עובר אלא בכל יום שאינו מל אבל אינו עובר על כל רגע שלא מל עצמו ויעויין בשו"ת דבר אברהם (ח"א סי' ל"ג) שכתב וז"ל 'ודבר פשוט הוא דמ"ש הרמב"ם בכל יום ויום הוא מבטל מ"ע לאו דוקא אלא, אלא בכל רגע ורגע עובר אף על פי שלא עבר עליו יום שלם דמאי שייך הכא שיעורא דיום כמובן, וא"כ בודאי יש להקדים את המילה דשלא בזמנה בכדי שיבטל מ"ע בשעת האחיור משא"כ זו שבזמנה אם מאחרת איזה שעה אינו עובר בכלום דכל יום השמיני זמנה הוא' עכ"ל.

ובספר בן אריה כתב באריכות לסתור דבריו של הדבר אברהם, וכתב להביא ראיה דאין עובר אלא בכל יום וכתב עליה שזו ראיה שאין עליה תשובה מהא דאיתא במתני' מגילה דף כ' דאין מלין אלא משתנן החמה אע"פ שמילה כשירה מעלות השחר

גהיונם עובר עונותיו אינו נענש ביום השבת דנחשב לאיש ההוא זמן שבת מעת שהתחיל בערב שבת להתעסק בצרכי שבת ומוניע עליו וכות השבת ועל כן מאד צריך להשתדל בענין צרכי שבת וייטב לו בזה ובבא דומיא דמוצאי שבת דעד שישלימו ישראל סדריהם אינם נענשים בגהיונם אף שכבר הוא לילה מטעה דנמשכת קדושת שבת עד זמן זה וכדאיתא בסימן רצ"ה בטור או"ח והגר"א שם כן הוא בערב שבת מעת שמתחיל להתעסק בצרכי שבת מתנוצץ עליו קדושת שבת' עכ"ל.

ושמעתי שמו"ר הגרא"מ שך זצ"ל היה מתעסק בצרכי שבת מיד בליל ששי כדי להנצל מהגיהנם מליל ששי והלאה, ויש שאמרו שהיה מכין צרכי שבת מיד במוצ"ש בשביל עניין זה.

³ ובספר מנחת שבת (שיו"ר המנחה סי' צ"ו) מביא בשם המקובלים דיש סכנה אם אינו מקפל דהקליפות מתדבקים בטלית ואם שכח ולא קיפל למחרת כשמוניח הטלית ינער אותו מכל צד ונאמר כמה טעמים בקיפול הטלית במוצ"ש ואכמ"ל.

¹ איתא בברכות דף נ"ג אמר ר' חייא בר אבא אמר ר' יוחנן היה מהלך בשוקו של טבריא בערבי שבתות או בשוקו של צפורי במוצאי שבתות אינו מברך מפני שהוא לגמור את הכלים, ע"כ. וברבינו יונה על הר"ף (דף ל"ט:) פ' בטבריא היה מנהגם לגמור את הכלי בערבי שבתות מפני כבוד השבת שיריחו ריח טוב ובצפורי היה מנהגם לגמור את הכלים במוצאי שבתות וגם הם לכבוד שבת היו עושין שהיו מראין הצער שיש להם מהנפש היתירה שהיה להם במנוחת השבת וכדי להתנחם מהצער שהיה להם מפרידת השבת היו מגמרי' את הכלים להריח ריח טוב.

אבל במג"א נראה שפירש מה שהיו מגמרי' הכלים במוצ"ש הוא כדי לגמור הכלים שיהיו מוכנים בריח טוב לשבת הבאה וזה היה כוונת מהרי"ל להתעסק מיד אחר השבת בכבוד שבת הבאה.

² ובספר שם עולם שמירת השבת פרק ד' להפנין חיים כתב וז"ל 'ושמעתי בשם גדולי אחד שאמר לפי מה שידוע מחזו"ל דמי ששומר שבת בעולם הזה או גם שם אפילו אם נתחייב חס ושולם עונש

והנה מקום לומר שיש לו חזקה שהוא בחזקת שהוא חולה אלא דאיכא לברורי ואם איכא לברורי בקושי דהיינו לבדקו בכל שעה אפשר דסמכין אחזקה אע"פ שהוא עשוי להשתנות.

גם יש לומר שאם העלות לבדוק כמה פעמים ביום הוא עלות גבוהה אינו צריך לבדוק יותר מחומש על הבדיקה בכל שעה ולכן די שיבדקו פעם ביום וסגי בהכי.

בענין אם אפשר לתת לסב החתן והכלה שעומד ברשות אחרת לברך שתי ברכות ראשונות של ברכת נשואין

אפילו בעמידה ואפילו אין עומדים במקום אחד אלא כל אחד בביתו שאחד מקדש או מבדיל בביתו ומתכוין להוציא שכנו ושכנו שומע על הכוס שבידו ושונה הואיל והיא חובה ואינה כבירת הנהנין כמ"ש בס"י רע"ג, ואפילו אם כבר טעם המקדש או המבדיל כמלא לוגמיו ושוב אין השומעים צריכים לטעום אלא למצוה מן המובחר אע"כ נפטרים בברכתו אפילו בעמידה שמתוך שהם מצטרפים יחד לצאת ידי קידוש והבדלה מצטרפים ג"כ לצאת ידי ברכת היין עכ"ל, ומבואר מדבריו שכששתה המקדש כמלא לוגמיו ס"ד שלא יהיה שתית השומעים שתיה של מצוה שיוצאים בלא הסיבה וקמ"ל שיוצאים בשמיעתם בלא הסיבה.

יבואר שספיקם של התוס' הוא משום שהרי אין צריך לשתייתם של המסובים כדי לצאת יד"ח

ולפ"ז אפשר שספיקם של התוס' היא על השומעים הטועמים מן היין אחרי שהמקדש או המבדיל כבר טעם מלא לוגמיו וכבר נתקיימה החובה לטעום מן הכוס ע"י המברך ושתיית השומעים היא רק למצוה מן המובחר ואינה חובה והוי שתייתם כשאר שתיה של הנאה שאין יוצאים אלא ע"י קביעות של ישיבה והסבה ועל זה כתבו התוס' לחדש דשמו מהני הקביעות להבדלה גם לברכת היין וסיימו רטוב ונאה לשבת אבל הגמ' ב"ה כ"ט ע"ב מדרגת באופן שאין המברך טועם מן היין כלל אלא רק השומעים וטעימתם היא טעימה של חובה ובה אין צריך קביעות כלל דהוי כשאר ברכת המצוות דיוצאים אף שאינם קבועים יחד ובה נתיישבה קשיית החזו"ן על התוס'.

ועכ"פ בנדון דידן שאינו מברך אלא על שתיית החתן והכלה שהרי אינו שותה בעצמו מכוס ברכת נשואין שפיר מהני להוציאם גם בחדר אחר ואין צריך הסיבה בכה"ג.

והנה אם אין עשרה במקום המברך אינו יכול לברך ברכת נשואין שהרי ברכת נשואין בעשרה אלא דאיכא רואין אלו אלו ובמקום הדחק סמכין עלה אבל לכתחלה בעינן שיהיו עשרה במקום אחד ויש לעיין אם צריך להיות במקום החתן והכלה או דסגי שיש עשרה במקום המברך וצ"ע.

והנה אם עומד במקום החופה אבל אינו תחת הכלונסאות בזה בוודאי חשיב כעומד בחדר אחד שהרי החופה אינה חולקת רשות לעצמה שהרי גם אי נמא פי תקרה יורד וסותם הרי אין אומרים כן בפי תקרה בד' רוחות רק בב' רוחות כמ"ש"כ התוס' בעירובין דף צ"ג וכן פסק הרמ"א סימן שס"א ס"ב, ולהכי לא חשיב מחיצה החולקת רשות לעצמה ואפשר דבלא"ה אתי שפיר שהרי אינו רוצה בהמחיצה וכבר כתבנו בקונטרס בחצרות אלוקינו יפריחו דנחלקו פוסקי זמננו אם פי תקרה עושה מחיצה כשאנו רוצה בה וצ"ע.

בענין מה שאומרים באב הרחמים שמסרו נפשם על קדושת השם מנשרים קלו

לדבר מצוה לא ילאו וכן לדבר מצוה ילכו ולא ייעפו כי שאר בני אדם כשהולך ביום יותר ממחלכו הוא עייף ויגע, ונראה כוונתו דהתנא למד שנהיה מהירים כצבי בריצתו אבל הצבי יגע בריצתו, אבל הנשר אינו יגע וכן אנהנו נרוץ לעבודת ד' ולא ניגע בעבודתו, עכ"ל, והנה לדבריו הכוונה מנשרים קלו שלא היה קשה להם המסירות נפש אלא מסור נפשם בקלות ובשמחה כדבר שאין בו גיעה וקושי וא"כ אין ראיה שמהרו למסור נפשם.

ויעיין בשו"ת מהר"ם מרוטנבורג סימן תקי"ז וז"ל וכן אמר מהר"ם מאחר שגמר אדם בדעתו למסור את נפשו על קידוש השם מכאן ואילך כל מיתה שעושה" לו אינו מרגיש כלל וראי' מן המסורה הכונו ב' הכונו בל חליתי וחד הכונו פצעוני כלומר כשהכוני ופצעוני לא הי' לי כאב הכונו בל חליתי ומביא ראי' מספר היכלות שר' חנני' בן תרדיון הי' במקום קיסר ששה חדשים והרג שיתא אלפין דוכסין והגמונים לסוף ו' חדשים נלקח למעלה ושרפו רק אחד במקומו כדמותו, ותדע שכך הוא שאין לך אדם בעולם שאם הי' נוגע באש באב קטן שלא הי' צועק אפי' אם יעלה בדעתו לעכב עצמו מלצעוק אינו יכול לעשות ואנו רואים קדושים שאינם צועקים כלום, עכ"ל, ומבואר שהמסור נפשו על קדושת ד' הוא קל בשבילו וזהו הכוונה מנשרים קלו דכשעושה המצוה ברצון ובשמחה ובקלות כנשרים הרי הוא באמת קל עבורו, שאינו מרגיש בייסורים.

ולענין דיעבד לא קשה מידי דכבר פסק לעיל בסיון קס"ז ס"ג דביעבד יכול להוציא אפילו בלי קביעות כלל כי קשה לי אליבא דהמ"א דכתב דאפי' לכתחלה יכול לקדש בשביל שכנו [ומהסוגיא דשם בפסחים ק"א דאיתא שם לאפוקי אורחים ידי חובתן דאכלי ושתו וגו' בבי כנישתא אין ראיה לפי מה שיתיר הר"ן שם בתירוץ קמא דאורחין מותרין לאכול בבהכ"נ מקופת הצדקה] אם לא שנדחוק עצמנו דכיון שמכין השומע לצאת מקי קביעות אפילו אם הוא בבית אחר, עכ"ל.

הנה המברך ברכת נשואין צריך להוציא החתן והכלה בברכת הגפן ושאר הברכות ונשאלתי אם המברך יכול לעמוד חוץ לחדר שנמצאים החתן והכלה ולברך הברכות, ולכא' בברכת הנשואין יכול להוציאם וכמו שיכול להוציא מי שעובר אחורי בית הכנסת במגלה וגם בברכת המגלה, דבברכת המצוות יכול להוציא את חבריו גם בלא הסיבו, אבל בברכת בורא פרי הגפן דבעי הסיבו אפשר דאינו יכול להוציאם כשהוא בחדר אחר.

אמנם לענין קדוש מבואר בשולחן ערוך (סימן רע"ג סעיף ו') וז"ל 'ואם קידש בביתו ושמע שכנו ושלחנו ערוך לפניו, יוצא בו דשפיר הוי מקום סעודה, וכגון שנתכוין השומע לצאת, ומשמיע להוציא' עכ"ל, ומבואר שיכול להוציא חבריו שהוא בבית אחר גם בברכת בורא פרי הגפן ובפשטות הוא משום שהוא כמו ברכת המצוות שהיא מחויבת שהרי הגם שבברכת הנהנין ליכא ערבות ואינו מוציא חבריו אלא מי שמברך לעצמו אבל בברכת היין של קדוש מבואר בגמ' ב"ה דף כ"ט שמוציא את חבריו גם כשאנו שותה בעצמו מהיין והיינו טעמא דהוא כברכת המצוות שמחויב בה ואיכא ערבות להוציא אחרים יד"ח, וא"כ הכי נמי יכול להוציא חבריו גם הוא בבית אחר.

אמנם בתוס' (ברכות דף מ"ג) כתבו דבברכת היין של הבדלה בעינן ישיבה כדי להוציא אחרים יד"ח ובביאור הלכה סימן רע"ג נתקשה במש"כ בשו"ע שבקדוש יכול להוציא מי שעומד בבית אחר ונשאר בצ"ע.⁴

ובפשוטו נראה דבברכת היין דברכת נשואין דמי לברכת היין דקדוש והבדלה שצריך לכתחלה הסיבו כדי להוציא אחרים יד"ח.

אכן מהא דעומדים בברכת נשואין חזין דלא בעינן הסיבו בזה ואפשר דכיון דקובעין עצמם בזה לנשואין סגי בזה גם בעומדין כמו שפירשו האחרונים לגבי קדוש והבדלה כמבואר בב"י סימן רצ"ו.

ויעיין בחזו"א (סי' י"ט סק"ח) דהעיר בזה הערה עצומה על התוס' דהרי בגמ' ר"ה (דף כ"ט): מסקינן דגם בברכת הלחם של המצה וברכת היין של הקידוש אע"פ שיצא מוציא דהואיל וצריכים לעשות הקידוש על היין וצריך לטעום מהיין גם ברכת היין הוי חובה כמו עצם הקידוש ויש על זה ערבות ואפילו יצא מוציא, ומוכח דדין בפה"ג של הקידוש כברכת המצוות ולא כברכת הנהנין ואם אפילו יצא מוציא כל שכן שאין צריך הסבה דלא נאמר הסבה אלא בברכת הנהנין שאינו מוציא אלא כשמברך לעצמו והצריכו גם הסבה ושיהיה כגוף אחד עם חברו אבל בברכת המצוות שיוצא אף מאותן שכבר יצאו מה שייך הסבה, עכ"ד.

והנה בשו"ע הרב סימן רי"ג נראה שביאר בזה כוונת ספיקם של התוס' דאיירי שכבר שתה המקדש או המבדיל כמלא לוגמיו והוציא את השומעים בברכת בפה"ג בזה בעינן הסיבו דאין השתיה מחויבת וז"ל 'אבל ביין קידוש והבדלה פוטר אחד את חבריו

בגליון מעדני כהן פרשת עקב נסתפקנו אם כשצריך למסור נפשו על קדוש ד' אם צריך להודרו או להמתין בשביל חיי שעה וידידי הרב הגאון ר' צבי אליקבן שליט"א העירני למה שאומרים בתפלת אב הרחמים 'שמסרו נפשם על קדושת השם מנשרים קלו מאריות גברו לעשות רצון קונו וחפץ צורם', ומבואר דמסור נפשם במהירות ובזריזות ולא חששו לחיי שעה שהרי מנשרים קלו למסור נפשם והוא מעלתם, ומבואר שמצוה להודרו לקדש שם שמים במסירות נפש.

אכן יש לעיין אם הכוונה מנשרים קלו הוא על המהירות שהרי במאמר של יהודה בן תימא אומר הוי עז כנמר וכו' אמר על המהירות רץ כצבי ומשמע דמה שאמר מנשרים קלו אינו על המהירות, אמנם יעיון בטור ריש אורח חיים מה שפירש על קל כנשר שהוא הולך על עצימת העיניים במהירות כמ"ש"כ הב"י שם וא"כ שפיר נראה שהכוונה בקל כנשר הוא על המהירות והזריזות.

וכן פירש רש"י באבות (פ"ה מ"ב) דקל כנשר היינו לרוץ מהרה בלא עצלות, ולדבריו קשה הרי קל כנשר הוא כמו רץ כצבי והוא כפל לשון וצ"ב מהו הלימוד שלמדו חז"ל מכל אחד.

אמנם רבינו יונה על אבות (שם) כתב ככוונת המשנה קל כנשר וז"ל וקל כנשר יעלו אבר כנשרים ור"ל כצבי ירוצו ולא יגעו שאר בני אדם כשהם רצים נלאים אבל

⁴ וז"ל הביאור הלכה (סימן רע"ג) 'ואם קידש וכו', עיין במש"כ במ"ב דאפילו לכתחלה וגם דה"ה כשמקדש על הפת וכו', וקשה דלקמן בסיון רצ"ו פסק השו"ע בס"ד דהבדלה אומר מיושב והטעם כתב שם בבאור הגר"א משום הסיבה [דבעינן קביעות כשהוא להוציא אחרים] וישיבה דידן כמו הסיבה דידו והא"ך יכול להוציא שכנו כשהוא בבית אחר ואפילו הרמ"א שם דס"ל דמותר בעמידה הלא מבואר הטעם בב"י דכיון שקובעין עצמן לצאת ידי הבדלה קובעים נמי לבפ"ה"ג ע"ש הרי דעכ"פ בעינן שיקבעו יחד ולא כשהו בבית זה ושכנו בבית אחר דלא שייך ע"ז שם קביעות כלל

**בענין מי שאכל סעודת שבת כשלא היה לו תאבון לאכילה אם יצא קדוש במקום סעודה
ובענין מי שאינו מרגיש טעם באכילתו והרי הוא כטועם עפר אם מברך על אכילתו**

יוחנן שם וכן הלכה שאכילה בכל התורה כולה הוא בהנאת גרוננו, וא"כ בענין אכילה של הנאת גרוננו כדי לברך עליו.

יבואר שאין הנאת החיך שייך להנאת גרוננו ואיכא הנאת גרוננו גם בלא הנאת החיך ואפשר דכל שאוכלו דרך גרוננו ומכניסו למעיו איכא נמי הנאת גרוננו אע"פ שאין החיך נהנה ממנו ואין הנאת גרוננו תלויה בהנאת החיך אלא שכל שבלעו לתוך מעיו איכא הנאת גרוננו והנאת מעיו, והוא מוכרח דהרי בלע מאכלות אסורות מתחייב על אכילתו ואע"פ דק"ל הנאת גרוננו בעינן וע"כ דהנאת גרוננו איכא אע"פ שאין החיך נהנה ממנו.

ואפי' בשותה מים ואינו צמא אבל שותה כדי להרוות עצמו קודם הצום שלא יהיה צמא שמעתי שנחלקו בזה פוסקי זמננו שהגאון הגדול ר' יעקב אדלשטיין זצ"ל אמר שצריך לברך שסוף סוף הוא מרווהו לגופו וחלק עליו מרן בעל האילת השחר זצ"ל דכל שאינו לצמא אינו מברך ואפשר דגם אינו מרווהו כשאינו צמא זצ"ע.

יבואר אם לברכת המזון סגי בהנאת מעיו לחוד

והנה בפרי מגדים סימן ר"י כתב ששבע בלא אכילת כזית מברך ברכת המזון מן התורה ובשעה"צ נסתפק בזה, ומבואר מדברי הפמ"ג דאפשר דאין צריך אכילה כדי לברך ברכה"מ וסגי בשביעה לחוד וא"כ אפשר דאין צריך אכילה לברכת הנהנין לפניו וסגי בשבע ממנו, או שמעיו נהנין דרך אכילה אע"פ שאין גרוננו נהנה ממנו זצ"ע.

וברעק"א צדד שאכל כשהוא קטן ושבע ממנו ועדיין הוא שבע כשהוא גדול אם מחוייב בברכת המזון מן התורה ולכאורה מבואר מדבריו דסגי בהנאת מעיו לחוד כדי לחייב בברכת המזון אמנם אין ראיה מדבריו דסוף סוף הנאת מעיו בא על ידי אכילה ואע"פ שאין האכילה בשעה שהיה מחוייב בה מכל מקום כל שמעיו נהנו מחמת אכילה שפיר מחייב בברכת המזון אבל הנאת מעיו לחוד אינו מחייב בברכת המזון.

והנה בשולחן ערוך (סימן תע"ב) כתב וז"ל מי שאינו שותה יין מפני שמזיקו, או שונא, צריך לדחוק עצמו ולשתות, לקיים מצות ארבע כוסות, עכ"ל, ובפשטות נראה ברור שמברך עליו בפה"ג והרי שונא ואינו נהנה ממנו ומכל מקום מברך עליו ומוכרח דכל שהוא אכילה מברך עליו אע"פ שאינו נהנה ממנו.

ובכפאורהו לאכול נחלקו הפוסקים אם מברך על אכילתו כמבואר בסימן ר"ד ובמטעמא אפי' בולע נחלקו אם מברך ואפשר דלא חשיב מעשה אכילה שאינו אוכלו לשם אכילה אלא באונס או לשם טעימה בעלמא אבל באוכלו לשם אכילה אע"פ שאין החיך נהנה ממנו מברך עליו.

והנה אם קידש ואכל אכילה שאין מעיו נהנין ממנו כמו מי שאכל ולא היה לו תאבון לאכילה כלל והיה לו כאבים בבטנו בזה אפשר דלא חשיב אכילה כלל ואינו אוכל לכל דיני התורה דהוי כאכילה גסה שכל שאינו רוצה באכילה כלל חשיב אכילה גסה וכמש"כ בספר משאת המלך (סימן י"ז) בטעמא דלתאבון הוא הידור מצוה משום דלעולם אין ענין הידור באכילת מצה לתאבון שע"ז ניכרת חביבות המצוה, אלא ענינו כיון דהמצוה היא אכילה וכיון דאכילה גסה לא שמה אכילה, א"כ כשאוכל מצה לתאבון הוי הידור בהדין אכילה, והרצון באכילה הוא אכילה יותר חשובה והוי שפיר מצוה מן המובחר, ולהכי כל שאינו רוצה באכילה כלל חשיב כאכילה גסה ואינו יוצא בה סעודת שבת ולהכי לא יצא ידי חובת קדוש.

בענין שניים שעשאוהו לכל המצוות

וכן מבואר מה שתמה ברעק"א בסוגיא דמכות דף כ"ב י"ש חורש תלם אחד ולוקה שמונה מלקות, ותמה אמאי לא לקי על לאו דמחמר שהרי ביו"ט איירי והוכיח שליכא ביו"ט לאו דמחמר, ולכאורה הוי שניים שעשאוהו שהרי איירי בחורש בשור וחמור ואי פטורא דשניים שעשאוהו אינו אלא מחטאת ניהא.

ושמעתי מש"ב ידידי הגאון ר' משה מעט שליט"א ממתני' שנים אווחין בסכין ושוחטין אפילו אחד למעלה ואחד למטה שחיתתו כשירה, ונפסק בשולחן ערוך יו"ד סימן כ"א ולא כתבו שאין מברכין על השחיטה, ומבואר דנתקיים מצוותו גם בשנים שעשאוהו, אלא דלהט"ז דס"ל דברכת השחיטה הוא ברכת השבח אפשר דמברכין אע"פ שלא קיימו המצוה אבל הבשר נותר באכילה ושפיר מברכין על השחיטה.

יבואר דעתה האבי עזרי דבמחמר ליכא פטורא דשניים שעשאוהו

אמנם יעויין באבי עזרי פרק כ' משבת שהביא מה שדנו האחרונים בדבר שני בהמות המושכין יחד משא אם יש בזה משום שביבת בהמתו או משום מחמר דהלא

נשאלתי במי ששמע קידוש בליל שבת ולא היה יכול לאכול שהיה לו כאבים עזים בבטנו והכריח עצמו לאכול בשביל שיצא קדוש במקום סעודה ושאל אם יצא קדוש במקום סעודה דהרי הוא כאכילה גסה.

וכן יש להסתפק אם אינו מרגיש טעם באכילתו האם אינו מברך ברכת הנהנין שהרי השותה מים לצמא מברך אבל שלא לצמא אינו מברך, ונראה שאינו מברך ברכת הנהנין אלא כשנהנה מאכילתו וא"כ מי שאינו נהנה מאכילתו אינו מברך ברכת הנהנין עליו, ואם אינו חשוב כדי לברך עליו לכאורה אינו חשיב אכילה כדי לצאת בו קדוש במקום סעודה.

אכן אפשר דברכת הנהנין אינו מברך אלא על ההנאה אבל אכתי חשיב אכילה כדי להחשב קדוש במקום סעודה, ויעוי' בשערי תשובה סוף סימן ר"ד, ס"ק י"ז שכתב וז"ל וע' מח"ב האוכל חלמון ביצה כמות שהיה חי לצחצה הקול שאף שאינה נהנה בטעם אכילתו הוא נהנה במזונו ע"ש בשם קונטרס ישן כת"י, עכ"ל, ונראה מדבריו שבאכילה אפי' שאינו נהנה באכילתו הרי הוא מברך עליה משום שהוא מזונו ומשביע את גופו ולהכי מברך עליה ומה שאינו מברך על המים אלא לצמא אפשר שאם אינו לצמא אינו משביעו ומרווהו ולהכי אינו מברך עליו אבל כל שמשביע את גופו ונותן כח לגופו הרי הוא מברך עליה ברכת הנהנין.

יבואר דאינו מברך רק במקום דלא חשיב אכילה אבל אין צריך הנאת החיך

והנה במשנה ברורה (סימן קצ"ז ס"ק כ"ח) כתב וז"ל מי שהיה שבע קודם שאכל ואכל אכילה גסה שלא היה צריך לאותה אכילה אע"פ"כ אם נהנה גרוננו מאותה אכילה מברך עליו לפניו ולאחריו ומוציא אחרים ואם נפשו קצה עליו ואינו נהנה גרוננו אינו ראוין לברך לא לפניו ולא לאחריו לפי שזו אינה חשובה אכילה כלל לכל מצות שבתורה כמו שנתבאר בסימן תע"ו ובסימן תר"ב עכ"ל, ומשמע דרק מה שאינו נחשב אכילה לכל התורה כולה אינה אכילה כדי לברך ברכת הנהנין וא"כ באכל אכילה שאינה גסה אלא שאינו נהנה ממנה הרי באכילת מצה יוצא ידי"ח שהרי בלע מצה יצא אע"פ שאינו נהנה באכילתו והכי נמי מברך ברכת הנהנין אם מעיו נהנין באכילתו.

בלע מצה יוצא בה ובלע מאכלות אסורות חשיב אכילה להתחייב עליה אע"פ

שאין החיך נהנה מאכילתו

ובאמת הוא מוכרח מהא דבלע מצה יצא והרי מתחייב לברך ברכת המזון גם בבלע מצה דאי לאו הכי אמאי חוזר על ברכת המזון בשכח יעלה ויבוא בליל פסח לדעת התוס' בסוכה כ"ז והרשב"א ברכות מ"ט דחוזר משום שמחייב לאכול פת שמברכין על ברכת המזון והרי יוצא בבליעה לחוד והרי אינו נהנה הנאת החיך וע"כ דכל שמעיו נהנין דרך אכילה אפי' שאין החיך נהנה מתחייב בברכת המזון וא"כ ה"ה בברכת הנהנין.

ולכאורה מבואר שהברכה היא על הנאת מעיו כל שבא על ידי מעשה אכילה ולא בענין הנאת גרוננו כדי לברך ברכת הנהנין דאפי' שאין החיך נהנה אם מעיו נהנין סגי בהא לברך ברכת הנהנין.

אמנם הרי בכל התורה כולה בעינן הנאת גרוננו להתחייב עליו מלקות ולצאת ידי"ח שהוא הנקרא אכילה בכל התורה כולה כמבואר בחולין (דף ק"ג:) שהוא דעת ר'

נסתפקתי במה שהלויים נוטלים ידים לכהנים וכמה לויים נוטלים לכהן אחד אם הוא כמו שניים שעשאוהו ולא עביד אחד מידי שהרי הוא זה יכול זה יכול. וכשאחד אוהו בכלי באופן שיכול ליטול ידיו של הכהן לבדו בזה אם מחזיק השני באופן שאינו יכול ליטול לבדו זה היה כמסייע ואין בו ממש וזה לא עביד מידי בכל התורה כולה. ויעוי' בבאר יצחק (סימן י"ד) שהאר"ק הרבה בזה ומסיק כהמקור חיים שאין הפטור בשנים שעשאוהו אלא מחטאת אבל איסורא מיהא איכא וחשיב מעשה ידיה.

והנה הרמב"ם (פ"ט מכלאים ה"ט) כתב וז"ל עגלה שהיו מושכין אותה כלאים היושב בעגלה לוקה, ואף על פי שלא הנהיג שישביטו גורמת לבהמה שתמשוך העגלה, וכן אם היה יושב אחד בעגלה ואחד מנהיג שניהן לוקין ואפילו מאה שהנהיגו כלאים כאחד כולן לוקין, ויעויין ברעק"א שם שהוכיח דשניים שעשאוהו בכלאים לוקין וע"כ שהפטור של שניים שעשאוהו אינו אלא מחטאת.

⁵ ושמעתי מש"ב ידידי הגאון ר' יהואל קלרמן שליט"א שאמר שבהקדמת בני הגר"א על השולחן ערוך כתב וז"ל 'מאז לא הסתכל עד יום מותו מדי אמותיו חוצה ושלא להנות מעוה"ר רצה אבל להם צר צנומה שרויה במים שיעור ב' ותיים ואכל אותן ערב ובקר ולא טעמן בחכו רק בלען שליומות' ע"כ, ומבואר שהגר"א לא טעם שום מאכל בפיו ובודאי בירך על מאכלו גם בלא טעם החיך, ויש לדחות ולומר שכיון שיש לו טעם אלא שהוא בולע הרי הוא חייב בברכה אבל הוא דוחק ללא צורך ונראה פשוט שחייב בברכה גם בלא הנאת החיך.

⁶ וז"ל הבית יוסף אורח חיים (סימן קכ"ח) 'וכן ראיתי האשכנזים נוהגים ליטול ידיהם בשעת נשיאת כפים אף על פי שכבר נטלו ידיהם שחרית ושמעתי שכן היו עושים ג"כ בספרד ושהיו הלויים יוצקים מים על ידיהם ולא הייתי יודע מאין להם דבר זה ליטול על ידי הלויים עד שזכרתי ד' ומצאתיו מפורש במדרש הזהר פרשת נשא (קמז:) וזה לשונו תנא כהן דבעי לפרסא ידיו בעי

בשנים שעשו זה יכול וזה יכול פטורים וכל שבחבירו פטור אבל אסור בבהמות מותר וכתב דל"ש הכא שנים שעשו דדוקא כשהגדול על כל אחד אם חייב אם לא עושה איסור אמרי' בשנים שעשו דלא מיקרי כ"א עושה אבל הכא שצריך שלא יתעבד מלאכה ע"י ממונו הרי כל הבהמות יחד הם ממונו וכולהו כחד חשיבי שע"י ממונו איתעבד מלאכה ואפי' אם יהי' זה עוקר זה מניח בשני בהמות נמי נראה דיהיה אסור משום שביתת בהמות ומחמר שהאיסור משום פעולה דיהיה עכ"ל ד.

ושמעי' שהרב מבריק זצ"ל נטל ידיהם של הכהנים ביחד עם בניו בימים נוראים ובפשטות אינו מצוות הלויים אלא מצוות הכהנים שיתקדשו ידיהם על ידי הלויים והוא מעלה בברכת כהנים ויהיה ואם יש לוי אחד שנוטל ידי הכהנים למה יעמדו אחרים ליטול ידיהם של הכהנים, ואפשר דמכל מקום הוא שותף לדבר מצוה זו שהברכה של הכהנים מתעלה על ידי נטילתם.

[ונשאלתי] באחד שקיבל עליו שבת ובקשו חבריו לשאת עמו קדירה לצורך שבת דרך רה"ר, והיה אפשר לומר דשניים שעשוהו אינו אלא מדרבנן ושרי בבהש"מ לצורך מצוה, והכי נמי אחר קבלת שבת הותר איסור דרבנן לצורך מצוה, אבל למשנת דאינו אלא פטור מחטאת לא מהני שנים שעשוהו להתיר לעשותה בבין השמשות, וכן למש"כ האבי עזרי' בדמחמר לא מהני התירא דשנים שעשוהו הכי נמי באמירה לעכו"ם כיו שאסור לעשות מלאכה על ידי עכו"ם ומה לי אם עושה המלאכה על ידי אחד או שנים הרי סו"ם נעשה המלאכה על ידי עכו"ם עמרו ולהכי אסור בזה גם לצורך מצוה].

יבואר דעת האבני נזר דשנים שעשוהו פטור בכל התורה כולה

והנה באבני נזר יורה דעה (סימן שצ"ג אות י"א) כתב להביא ראיה ששנים שעשוהו הוא חסרון בכל התורה כולה מהא דהר"ן עבודה זרה דף כ"ח מדפי הר"ף כתב

פרשת ראה • בענין השמחה של מצוה ושכרה בעולם הזה והתענינות בדברים הבלים מונע ההתענינות בדברי תורה

את הברכה אשר תשמעו אשר אנכי מצוה היום. משמעות הכתוב שקבלת שכר המצוות הוא גם כן היום, שהרי אמר הכתוב את הברכה אשר תשמעו וגו' היום, ולכא"ו קשה שהרי אמרו חז"ל בסוף פרשת ואתחנן היום לעשותם ומחר לקבל שכרם.

ופירש בחתם סופר וז"ל ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה, פ"י אם המצות חביבים עד שכל יום בעיניהם כדיוטגמא חדשה הרי היא ברכה ושמחה וחדוה בעשית המצוה גופא, ועוד עתיד לקבל שכר על אותה שמחה, והיינו את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה"א אשר אנכי מצוה אתכם היום, והקללה הוא אפי' ישמור כל המצות אך הם עליו לעול ומשא ואינו היום והעשי' בעצמה אינו ברכה בעושה על אפו וחמתו כמצות אנשים מלומדה, וסופו עונשים הרבה כדכתיב 'תחת אשר לא עבדת את ד' אלקיך

ועוד כתב שם בחתם סופר על התורה ופירש וז"ל כי שכר מצוה בהאי עלמא ליכא כי אם שכר מצוה מצוה שיוזכה לעשות מצות אחרות ובזכות אלו יעשה עוד אחרים, וכן עונש עבירה עבירה ע"ד הבא לטמא פותחין לו עד שיאמר לו היצא"ר לך עע"ז כמשאחז"ל שבת דף ק"ה על פסוק לא יהי' בך אל, והיינו אם לא וסרתם מן הדרך אשר אנכי מצוה אתכם היום שלא יהי' חדשים כאלו היום קבלת מהר סיני יהי' גרמא ללכת אחר אלהים אחרים אשר לא ידעתם שאתם עובדים אלהים אחרים ותהיו עע"ז במהרה בחז"ל.

כתב בשפת אמת דברים פרשת ראה וז"ל ראה אנכי נותן לפניכם היום, פ"י שהבחירה ביד האדם לבחור טוב או רע, ואמר אא"ז מו"ר ז"ל שע"ז מברכין הנותן לשכוי בינה כו', ונראה פ"י היום שיש בכל יום בחירה חדשה, כי אחר שחוטא האדם מסתלקת הבחירה מהאדם כמ"ש ז"ל הרשעים ברשות לבם, ומ"מ הקדוש ברוך הוא מחדש בכל יום מעשה בראשית ונותן בחירה חדשה לאדם בכל יום שיוכל להיות טוב מחדש כמ"ש לא יכשל בה ביום שובו' עע"ל. וזה המכוון הנותן לשכוי בינה לבחין בין יום ובין לילה היינו שיכול לבחין בין האור האמיתי ובין החשך והוא מתנת הבחירה שנותן הקב"ה לאדם בכל יום מחדש ועל זה אנו מברכין שעדיין יש לנו אפשרות להתחזק ולהטיב דרכינו גם אם פגמנו במעשינו יש לנו הבחירה להתחזק וללכת בדרך ישרה.

ומה שמברכין ברכה זו כששומע קול תרנגול איתא בטור שגם התרנגול מבחין בין יום ללילה יותר משאר בעלי חיים **ושמעתי לבאר בזה מדידי הרב הגאון ר' ישראל רוזנטרן שליט"א** שהתרנגול מבחין כבר בעוד החשך יכסה ארץ

בשם התוס' דישאל שיכול לבדו לשפוך היין אפי' אם הגוי עזרו אינו נאסר ואינו נאסר אלא אם שניהם אינם יכולים או שהגוי יכול והישראל אינו יכול ומפורש בדבריו שכשניהם יכולים אינו נאסר ומבואר שהוא חסרון בכל התורה כולה.

יבואר אם עשיית המשכן על ידי שניים אם מקיימים בזה מצוות עשיית המשכן

והנה במהרי"ל דיסקין עה"ת פרשת ויקהל כתב וז"ל 'ששת ימים תעשה מלאכה וביום השביעי יהיה לכם קודש שבת שבתון לה' וגו', והנה קשה להבין מה צריך להודיע לנו עשיית המלאכה בהו' ימים הלא העיקר בא להודיענו איסור העשי' ביום השביעי, ועוד צ"ל מדוע לא אמר תעשה מלאכה כמו ששת ימים תעבדו וגו' דעשרת הדברות, ונראה לומר דהנה הכא קאי על מלאכת המשכן כמ"ש בפירש"י שלכן הקדים להם אזהרת שבת צווי מלאכת המשכן לומר שאינו דוחה את השבת עכ"ל יעו"ש, והנה מבואר במדרש דמלאכת המשכן ה' נעשה בנס כיון שהי' נותן ידו אל המלאכה מיד בא מלאך ה' ומסייעו לגומרו, וא"כ ה' הו"א דמות לעשות אף בשבת דהוי שנים שעשוהו פטורים כמבואר בשבת דף ג', ועל זה בא הכתוב לאמר ששת ימים תעשה מלאכה ר"ל תעשה מעצמה שנעשית ע"י סיוע המלאך וא"כ לא תהיו סבורים שמוותרים אתם לעשות בשבת זה אינו דאפ"ה וביום השביעי יהי' לכם קודש שאתם אסורים בעשיית מלאכה, וטעם הדבר כי שבת שבתון לה' שגם אצל השי"ת הוא שבת וא"כ אז גם המלאך לא יסייע אתכם בשבת וא"כ תהיו אתם העושים כל המלאכה ע"כ כל העושה בו מלאכה וגו' שהוא עשה כל הדבר ודו"ק היטב עכ"ל.

ולכא"ו ק' שאם עשו המשכן יחד עם המלאכים איך קיימו ישראל את מלאכת מעשה המשכן הרי היו שניים שעשוהו, ומשמע שבכל המצוות ליכא חסרון של שניים שעשוהו וחשיב שפיר שהמצוה נקראת על שמם, וכמו שהוכיח באבני נזר ע"ע.

וכ"כ החיד"א בספר דבש לפי שהעושה מצוות בשמחה מקבל שכר בעולם הזה. ובספר חומת אנוך להחיד"א על תהלים קי"ב הביא בשם זרע ברך דהנה כתיב והיה עקב תשמעון את השפטים וכו' ושמר ד' אלוהיך לך את הברית ואהבך והרבך וכל הברכות הכתובות שם, והוא אחר שאמר בסוף ואתחנן היום לעשותם ודרשו חז"ל היום לעשותם ומחר לקבל שכרם, וכמו מה שאמרו שכר מצוה בהאי עלמא ליכא, ואמר החיד"א בזה שוהיה עקב תשמעון הוא לשון שמחה שעל שמחה של מצוה זוכה לקבל שכרו בעולם הזה, ובספר יוסף תהלות על הפסוק והתענע על ד' ויתן לך משאלות לבך שעל והתענע על ד' זוכה לשכרו בעולם הזה. ויעו"י בספר שלמי תודה סוכות כפתיה שהאריך הרבה בענין זה.

וכן ההתענינות בחידושי העולם מונעת את האדם שחידושי תורה יהיו אצלו כבחינת חדשים והשמחה של האדם מחידושי תורה היא בטבע האדם אלא שאם הוא ממלא עצמו בחדשות העולם אינו שמח בחידושי התורה. **וכמו שאמר מרן הגרא"ל שטיינמן זצ"ל** להבחור שבא אליו ואמר שאין לו טעם בלימוד ואמר לו שהתורה מתוקה מדבש ואם אין לו טעם ע"כ שהוא חולה ויש לו פצעים בפה וכשיתרפא מפצעיו ירגיש טעם בלימוד ממילא שהתורה מתוקה היא.

והכוונתו ושב העבים אחר הגשם שהוא יום המיתה, מכלל שאם זכר בוראו ושב קודם שימות נסלח לו'. **ושמעתי מאמור"ר זצ"ל שאמר בשם הגה"צ ר' אליהו לאפיאן זצ"ל** שכח הבחירה שנתן הקב"ה לאדם אינו שיכול לעשות מה שרוצה שהרי גם הבהמה עושה מה שרוצה אלא האדם יכול לעשות היפך רצונו וזהו הכח הגדול של הבחירה לבחור בטוב וכל יום הקב"ה נותן לאדם הכח לבחור בטוב וכמ"כ החידושי הר"ם זצ"ל.

וכי ירבה ממך הדרך כי לא תוכל שאתו. ופירושו המפרשים על דרך הרמז שהאדם חושב שהדרך לעלות בהר ד' הוא רחוק ממנו ואינו יכול לשאת משא עול התורה והמצוה, ונתת בכסף, היינו כסופים כמו שאמר הכתוב כי נכסף נכספת לבית אביך, ונתת הכסף בכל אשר תאוו נפשך, היינו תאוות הנפש ולא תאוות הגוף יעו"י באלשיך הקדוש. ואם אין להאדם כסופים לתורה ומצוות יעו"י בכת"פ פ' ראה על ההפסדה הוי כל צמא לכו למים, ואשר לו כסף, היינו שאין לו כסופים וצמאון, לכו שברו ואכולו, שישבור קצת מרצונותיו ועל ידי זה יזכה לכסופים וצמאון לתנו"צ.

בכל יום יהיו בעיניך כחדשים והקללה אם לא תשמעו לי אשר אנכי מצוה היום. ובחת"ס על התורה כתב דבשלמא בברכה אשר תשמעו אל מצוות ד' אלוכיכם אשר אנכי מצוה היום בא לומר בכל יום יהיו בעיניך כחדשים אבל אם לא תשמעו לי צ"ב מהו זה שאמרה תורה היום, וכתב בחת"ס דבטבע האדם שרוצה התחדשות וכשאין המצוות כחדשים אצלו רוצה חדשים אחרים עד שמוגיע לעבוד ע"ז.

וזה מוסר השכל כמה צריך לזיזר כמה שאמרו בכל יום יהיו בעיניך כחדשים בהחדשות בחדושי תורה.

בענין מתנת הבחירה מאת הבורא יתברך בכל יום מחדש

באור ההולך ובא ולכן נקרא שכוי שהוא לשון סוכה כמו יסכה שסוכה ברוח הקדש וכן מאת כל סוכה שוכן בערפל, כן האדם צריך לבחין בעיני השכל באור קטן שבוקע מתוך החשך לילך אחריו עד שיהא לאור גדול, וגם אם אנו עדיין בתוך החשך אנו יכולים לבחור בטוב ולדעת הדרך הישרה לילך בה.

וכ"כ באדרת אליהו פרשת ראה שמה שאמר הכתוב ראה אנכי נותן לפניכם היום, היינו שניתן להאדם בכל יום כח הבחירה לבחור בטוב, ואפי' זקן שלא בחר כל ימיו בטוב ניתן לו בכל יום כח הבחירה.

והוא לשון הר"מ בפ"א מתשובה ה"ג 'בזמן הזה שאין בית המקדש קיים ואין לנו מזבח כפרה אין שם אלא תשובה, התשובה מכפרת על כל העבירות, אפילו רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה אין מזכירין לו שום דבר מרשעו שנאמר רשעת הרשע לא יכשל בה ביום שובו מרשעו'.

וכ"כ הר"מ (פ"ב מהל' תשובה ה"א) וז"ל אפילו עבר כל ימיו ועשה תשובה ביום מיתתו ומת בתשובתו כל עונותיו נמחלין שנאמר עד אשר לא תחשך השמש והאור והירח